

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

“ _____ ” _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія сучасного світу

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) рівень _____
галузь знань _____
спеціальність _____
освітня програма _____
спеціалізація _____
вид дисципліни _____
факультет _____ міжфакультетська _____

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Протокол № 5 від 24 червня 2022 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

кандидат історичних наук, доцент Потоцький В'ячеслав Петрович

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Протокол від 21 червня 2022 року № 12.

Завідувач кафедри українознавства

Дмитро ЧОРНИЙ

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від 15 червня 2022 року № 10

Голова науково-методичної комісії

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Історія сучасного світу” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавр спеціальності (напряму) усі спеціальності

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

- формування знань про специфіку сучасного історичного етапу;
- загальні тенденції розвитку світу;
- місце та роль України у сучасних геополітичних та економічних процесах.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- оволодіння основними термінами та поняттями історичної науки;
- застосування знань з історії сучасного світу для формування світоглядних настанов;
- набуття вмінь і навичок аналізу сучасних політичних, геополітичних, соціокультурних процесів;
- формування соціально-побутової культури майбутніх фахівців.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором Міжфакультетська вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
4-й	
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

знати:

- принципи періодизації історії сучасного світу та її основні етапи;
- основні поняття та терміни;

- особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку сучасного світу на різних етапах;
- діяльність видатних історичних осіб, сучасних політичних партій, державних утворень;
- сучасні історичні теорії та методологічні підходи для аналізу суспільства.

вміти:

- аналізувати історичні процеси, події, факти;
- брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми;
- формувати сучасну історико-політичну культуру, свою громадську позицію;
- користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідковими матеріалами з історії сучасного світу.

ВСТУП

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і завдання курсу.

Тема 2. „Холодна війна” та її наслідки. Процес деколонізації Азії і Африки

1. Передумови, причини й основні етапи «холодної війни».
2. Берлінська та Карибська кризи. Війна у В'єтнамі.
3. Період «розрядки» та обмеження стратегічних озброєнь.
4. Процес деколонізації країн Азії та Африки.
5. Підсумки «холодної війни». Формування однополярної системи.

Тема 3. Політика СРСР щодо країн «соціалістичного табору»

1. Події в Угорщині 1956 р. – перша велика криза соціалістичної системи. «Доктрина Брежнєва» та її реалізація.
2. Радянсько-китайські стосунки: боротьба за гегемонію.
3. Кубинська революція: від антиамериканізму до соціалізму.
4. Формування авторитарних і тоталітарних режимів у країнах «східного блоку».

Тема 4. „Оксамитові революції” у Центрально-Східній Європі та розпад «соціалістичної системи»

1. «Оксамитові революції» в європейських країнах кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст.: загальна характеристика.
2. Руйнування «берлінського муру» як символу роз'єднаної Європи.
3. Реакція СРСР та країн Заходу на «оксамитові революції».
4. Війна в Югославії та розпад федерації.

Тема 5. Трансформації на пострадянському просторі: державотворчі процеси та етнополітичні конфлікти.

1. Дезінтеграційні процеси в СРСР. “Парад суверенітетів”.
2. Серпневий заколот 1991 року в Москві. Проголошення незалежності України.
3. Економічні реформи у пострадянських державах: вибір моделей розвитку.

4. Проблема націоналізму та сепаратизму в колишніх радянських республіках. Збройні конфлікти (1991 – 2006 рр.).

Тема 6. Європейський Союз на сучасному етапі: внутрішня та зовнішня політика.

1. Розширення Європейського Союзу у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Нові кордони «об'єднаної Європи».

2. Структури Європейського Союзу: основні функції.

3. «Младоевропейці»: проблеми інтеграції.

4. Україна на шляху до Європейського Союзу.

Тема 7. Феномен «кольорових революцій»

1. «Кольорові революції» на пострадянському просторі (Грузія, Україна, Киргизстан).

2. «Кольорові революції» за межами СНД (Сербія, Ліван, Єгипет, Туніс).

3. Причини поразки «кольорових революцій» у Білорусі, Узбекистані та Ізраїлі.

4. Зовнішній курс «країн-революціонерів».

Тема 8. Проблема міжнародного тероризму. Антитерористичні зусилля світової спільноти

1. Тероризм у сучасному світі: ступінь загрози.

2. Види тероризму та їх розповсюдження у світі: ультралівий тероризм (Європа, Латинська Америка, США, Японія), ультраправий тероризм (Італія, Німеччина, Франція, США), націоналістичний тероризм (Ірландія, Іспанія, Індія, Туреччина, Китай, Палестина, Ізраїль, США), ісламський тероризм («Аль-Каїда», «Ісламська держава», «Хамас», «Хезболлах», «Брати-мусульмани»).

3. Боротьба з міжнародним тероризмом (США, Росія, Ізраїль, Великобританія): рівень співпраці.

Тема 9. Розвиток постіндустріального суспільства. Перспективи розвитку та можливої трансформації однополярної системи сучасного світу

1. Становлення постіндустріального суспільства та його особливості.

2. Глобалізація та антиглобалізаційний рух у сучасному світі.

3. Можливі альтернативи однополярної системи світового устрою: міжнародна діяльність Росії та Китаю.

4. Проблема «держав-ізгоїв» (Іран, Північна Корея, Куба).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма		Заочна форма	
	Ус	у тому числі	Усього	у тому числі

	ь го	л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	ін д	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Предмет і завдання курсу “Історія сучасного світу”	10	4				6						
Тема 2 . „Холодна війна” та її наслідки. Процес деколонізації Азії і Африки	10	4				6						
Тема 3. Політика СРСР щодо країн «соціалістичного табору»	10	4				6						
Тема 4. „Оксамитові революції” у Центрально-Східній Європі. Розпад «соціалістичної системи»	10	4				6						
Тема 5. Трансформації на пострадянському просторі: державотворчі процеси та етнополітичні конфлікти	10	4				6						
Тема 6. Європейський Союз на сучасному етапі: внутрішня та зовнішня політика	11	4				7						
Тема 7. Феномен «кольорових революцій»	9	2				7						
Тема 8. Проблема міжнародного тероризму. Антитерористичні зусилля світової спільноти	9	2				7						
Тема 9. Розвиток постіндустріального суспільства. Перспективи розвитку та можливої трансформації однополярної системи сучасного світу	11	4				7						
Усього годин	90	32				58						

4. Теми семінарських занять

Не передбачено

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет і завдання курсу “Історія сучасного світу”	6
2.	Тема 2 . „Холодна війна” та її наслідки. Процес деколонізації Азії і Африки	7

3.	Тема 3. Політика СРСР щодо країн «соціалістичного табору»	7
4.	Тема 4. „Оксамитові революції” у Центрально-Східній Європі. Розпад «соціалістичної системи»	7
5.	Тема 5. Трансформації на пострадянському просторі: державотворчі процеси та етнополітичні конфлікти	7
6.	Тема 6. Європейський Союз на сучасному етапі: внутрішня та зовнішня політика	7
7.	Тема 7. Феномен «кольорових революцій»	7
8.	Тема 8. Проблема міжнародного тероризму. Антитерористичні зусилля світової спільноти	7
9.	Тема 9. Розвиток постіндустріального суспільства. Перспективи розвитку та можливої трансформації однополярної системи сучасного світу	7
	Усього	62

6. Індивідуальне завдання

Не передбачається

7. Методи контролю

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу проводиться шляхом виконання студентами письмових робіт.

60 балів студент може набрати за результатами роботи протягом семестру і **40 балів** – за заліковим контролем.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Разом	Залікова робота)	Сума	
Розділ 1												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
7	7	7	7	7	7	7	6	5		60	40	100

9. Критерії оцінювання знань студента.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, вміння логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання в ході дискусії. Студент може набрати від 1 до 5 балів за кожний семінар.

5 балів студент отримує, якщо у відповіді представлені визначення основних термінів, понять, розкриваються всі питання, але присутня деяка непослідовність аналізу. **4 бали** студент

отримує, якщо відповідь побудована не дуже логічно, виявляються недоліки в розкритті відповідних понять, термінів, хоча їх загальне розуміння представлено, вона носить описовий, однобічний характер, демонструє відсутність самостійного бачення сутності проблем. **3 бали** студент отримує, якщо відповідь дана не на всі запитання, не містить наукового обґрунтування проблем, відсутня логіка викладення матеріалу. **Від 0 до 2 балів** виставляється в разі відсутності змістовних відповідей на поставлене питання.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Залікові білети включають два питання, спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента і оцінюються максимально по 20 балів кожне.

Рівень знань на заліку оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі поставлені питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, розуміння тенденцій, знання найбільш важливих дат), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 балів ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання з залікового білету.

Для студентів заочного відділення залік виставляється на підставі захисту індивідуального завдання у формі есе та написання залікової роботи. Максимальна оцінка за першу форму роботи становить 60 балів, за другу – 40 балів. При цьому 30 балів дається за оформлення есе та ще 30 балів за його захист. Критерії оцінювання оформлення самостійної роботи студента наступні:

20-30 балів – робота повинна бути оригінальною, змістовною, відповідати заявленій темі. Вона повинна містити в собі план та список використаної літератури. У тексті роботи повинні бути посилання на джерела. Висновки мають відображувати основну думку автора. Обсяг – 8-10 сторінок друкованого тексту.

5-19 балів – робота не є цілком оригінальною, в тексті відсутні посилання на список літератури або ж вони не відповідають дійсності. Відсутні розгорнуті висновки або авторська думка. Обсяг менше 8 сторінок.

Під час захисту індивідуального завдання враховуються та оцінюються такі навички як: вміння коротко та змістовно викласти основні ідеї есе, робити самостійні висновки, давати вичерпні відповіді на запитання викладача. Вміти надати загальну характеристику використаної літератури.

Письмова залікова робота на заочному відділенні оцінюється за тими самими критеріями, що є чинними для студентів денної форми навчання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література.

1. Історія сучасного світу: навч. посіб. / Ю.А. Горбань, В.В. Петровський, А.Г. Слюсаренко та ін.; За ред. Ю.А. Горбаня. – К.: Телепресінформ, 2001.
2. Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV-XX століть: навч. посіб. / Ю.А. Горбань, Б.І. Білик, Л.В. Дячук та ін.; За ред. Ю.А. Горбаня. – 2-ге вид., доп., перероб. – К.: Вікар, 2003.
3. Орлова Т.В. Історія сучасного світу: навч. посіб. – К.: Знання, 2006.
4. Політична історія XX століття: навч. посіб. / В.Ф. Салабай та ін. – К., 2001.
4. Козицький А. М. Новітня історія Азії та Африки. Посібник.- Львів: Афіша, 2004. - 430 с.
5. Лесничий В. В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн. – Харків: „Горнадо”, 2001. – 352 с.
6. Wandycz P. S. The Price of Freedom. A history of East Central Europe from the Middle Ages to the Present. 2 nd Edition. – London; New York, 2001.

Допоміжна література.

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму: Пер. з англ. – К., 2002.
2. Асиметрія міжнародних відносин / О. М. Субтельний (ред.). – К., 2005.
3. Бжезінський З. Велика Шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. – Л.; Івано-Франківськ, 2000.
4. Горбач О.Н. Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток. – Л., 2005.
5. Копійка В. В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. – К., 2002.
6. МакНіл В. Піднесення Заходу. Історія людського суспільства: Пер. з англ. – К., 2002.
7. Мандрагеля В. А. Тенденції боротьби з глобальним тероризмом: досвід та перспективи США // Практична філософія. – 2004, – 2.
8. Оліфіренко М. Новітні інформаційні технології як інструмент міжнародного тероризму. – К., 2004.
9. Пауел Б. Д. Сучасні демократичні країни: участь у політичному житті, стабільність і насильство. – Х., 2004.

У зв'язку з карантинними обмеженнями викладання дисципліни здійснюється за **змішаною формою** зі збереженням співвідношення лекційних, практичних занять і самостійної роботи.

Практичні заняття (з дотриманням санітарних норм, відповідної кількості осіб та соціальної дистанції) проводяться **в аудиторіях**. Кількість годин визначається у відповідності до учбової програми. Час проведення занять відповідає розкладу, встановленому факультетом.

Лекційні заняття – онлайн у **Skype** або **Zoom** для синхронного навчання, а також із забезпеченням доступу до матеріалів на платформі **Google Classroom** для асинхронного навчання (з наданням ключа доступу студентам). Кількість годин визначається у відповідності до учбової програми. Час проведення занять відповідає розкладу, встановленому факультетом.

Види навчальної діяльності

	<i>Діяльність в аудиторії</i>	<i>Онлайн-діяльність</i>
Попередня підготовка	<ul style="list-style-type: none"> ✓ вхідний контроль ✓ ознайомлення з основними завданнями курсу ✓ ознайомлення з рекомендованою літературою 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ознайомлення з метою і завданнями курсу ✓ викладення тематичного плану
Подача нової інформації	<ul style="list-style-type: none"> ✓ пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ усне викладання матеріалу ✓ комп. презентації ✓ пошук відповідей на питання
Тренування	<ul style="list-style-type: none"> ✓ питання-відповіді ✓ практичні завдання без оцінювання відповіді ✓ моделювання ситуації 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ виконання інтерактивних вправ ✓ питання для самоперевірки
Виконання практичного завдання	<ul style="list-style-type: none"> ✓ завдання, що виконуються під час практичних занять 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ інтерактивні практичні завдання ✓ пошук відповідей на питання

Оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> ✓ опитування ✓ виконання практичних завдань на оцінку ✓ контрольна робота 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ інтерактивне тестування ✓ письмова робота на платформі Moodle Karazin
Рефлексія	<ul style="list-style-type: none"> ✓ короткі усні / письмові відповіді на питання ✓ групове обговорення 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ розроблення нотаток до навчального матеріалу ✓ відповіді на рефлексивні питання ✓ консультація щодо дискусійних питань
Зворотній зв'язок	<ul style="list-style-type: none"> ✓ коментарі під час заняття від викладача ✓ групові й індивідуальні консультації 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ чат, форум, текстові повідомлення з коментарем ✓ оцінювання результатів групової співпраці